

POKLICNA REHABILITACIJA – vračanje delavca na delovno mesto

Prim. Bojan Pelhan dr. med.
Zdravstveni dom IDRIJA

BOLNIŠKI STALEŽ, INVALIDNOST

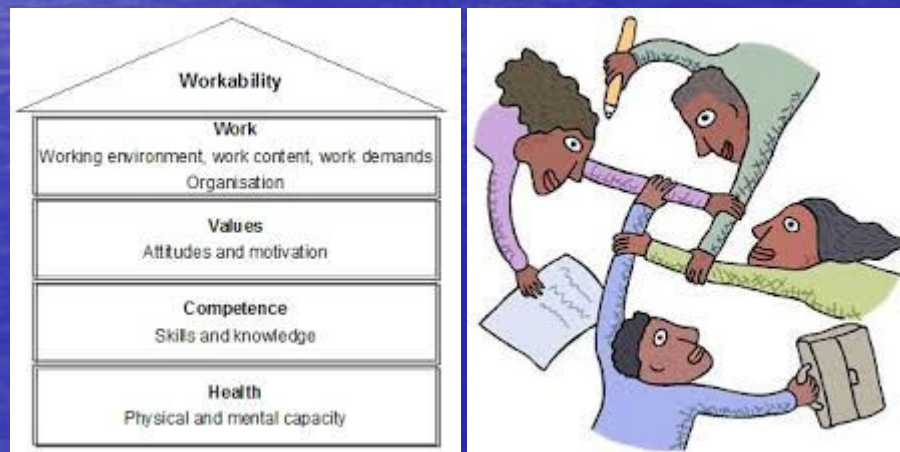
- BOLNIŠKI STALEŽ

- INVALIDNOST

Učinkovito in hitro obravnavanje delazmožnosti oseb, ki imajo zdravstvene težave in posledično tudi zmanjšano oz. spremenjeno zmožnost za delo, je zagotovo eno najpomembnejših vprašanj in izzivov vsake družbe, vsaj z ekonomskega in etičnega vidika.

POKLICNA REHABILITACIJA

DEFINICIJA PR: je vse kar osebi z zdravstvenimi težavami pomaga ostati na delovnem mestu, oz. se čimprej vrniti in ostati na delovnem mestu.

POKLICNA REHABILITACIJA

- **rehabilitacija je enako učinkovita** pri osebah z različnimi zdravstvenimi težavami,
- **je lahko orodje oz. postopek** za prepoznavanje in reševanje osebnih, psiholoških, socialnih in delovnih ovir za vračanje na delo,
- **mora biti del dobre klinične prakse** vseh zainteresiranih pri celovitem obvladovanju škodljivosti na delovnem mestu,
- **je individualna** – gre torej reševanje zdravstvenih težav posameznika s ciljem čimprejšnje restitucije delovne zmožnosti,
- **je aktivni proces**, ki je pogojen z motiviranostjo in sodelovanjem posameznika in podprt z medicinskimi ukrepi ter spremembami na delovnem mestu,
- **zahteva sodelovanje** obolelega/poškodovanega, terapevtov in strokovnjaka za delovno mesto – potrebno je timsko delo za skupno določen cilj.

- **le 5% oseb z zdravstvenimi težavami gibal je obravnavano tudi z ukrepi celovite rehabilitacije.**
- **največ močnih dokazov o učinkovitosti poklicne rehabilitacije je zbranih za obvladovanje bolečine v križu, vendar dokazi kažejo, da je uporaba enakih principov in metod obravnave, učinkovita tudi pri večini oseb z drugimi mišično-kostnimi boleznimi in okvarami, ne glede na vrsto obravnave, diagnozo ali vzrok.**

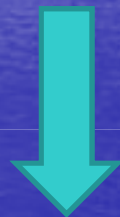

SPOZNANJA O PR:

- **je individualna** – gre torej reševanje zdravstvenih težav posameznika s ciljem čimprejšnje restitucije delovne zmožnosti,
- **je aktivni proces**, ki je pogojen z motiviranostjo in sodelovanjem posameznika in podprt z medicinskimi ukrepi ter spremembami na delovnem mestu,
- **zahteva sodelovanje** obolelega/poškodovanega, terapevtov in delodajalca – potrebno je timsko delo za skupno določen cilj.

Študija strategij, politik obvladovanja dela(ne)zmožnosti šestih razvitih držav:

- individualna obravnava oseb z BSK,
- prilagajanje delovnega mesta,
- drugi ukrepi prilagajanja delovnih obremenitev potrebam in sposobnostim posameznika.

pomembno za preprečevanje delovne nezmožnosti

BOLEČINA V SPODNJEM DELU KRIŽA

ACTIVE AND WORKING!

Managing Acute Low Back Pain in the
Workplace

Informacije in strategije kako zmanjšati škodljive
učinke BSK na poslovnem področju in na
zaposlene.

MODEL POKLICNE REHABILITACIJE OSEB Z BSK IN PO OPERACIJI HRBTENICE

Spoznanja in dokazana dejstva učinkovite obravnave:

- pasivnost in samo počitek so neučinkoviti,
- učinkovito je vzdrževanje osebe aktivne, v normalnem življenju,
- delovno mesto je pomemben integralni del procesa rehabilitacije,
- delodajalci morajo omogočiti delojemalcem možnost vzdrževanja delovnih navad z zagotavljanjem varnega in prilagojenega delovnega mesta.

MODEL POKLICNE REHABILITACIJE OSEB Z BSK IN PO OPERACIJI HRBTENICE

Smernice v osmih korakih obravnavajo naloge in aktivnosti: delojemalca, delodajalca in terapevtov
– opisane preproste strategije in ukrepi lahko učinkovito pomagajo zmanjševati delovne izgube in težave oseb z BSK.

MODEL POKLICNE REHABILITACIJE OSEB Z BSK IN PO OPERACIJI HRBTENICE - nosilci

„ in najpomembnejši, ključni akter pri
obvladovanju BSK na delovnem mestu si

TI - DELODAJALEC“.

NOSILCI – KAKO LAHKO SODELUJEJO ZAPOSLENI?

- Čimprej poiščejo pomoč zaradi BSK,
- Pomagajo določiti: dela in čas; kar še zmorejo,
- Čimprej poiščejo ustrezno obravnavo BSK,
- Dosledno sledijo nasvetom in smernicam, obravnave BSK,
- Vzdržujejo stik z delodajalcem tudi, ko so odsotni z dela.

NOSILCI – KAKO LAHKO SODELUJEJO DELODAJALCI?

- spremljajo, proučujejo stanje na področju VZD,
- rešujejo okoliščine, dejavnike ki povzročajo BSK,
- politika VZD „ostati na DM“,
- določijo sodelavca za kontakt z zaposlenimi in terapevti,
- seznanijo terapevte z razpoložljivimi deli,
- imajo svetovalca za poklicno rehabilitacijo – vračanje na delo.

NOSILCI – KAKO LAHKO SODELUJEJO TERAPEVTI?

- zagotavljajo najboljšo, z dokazi podprto terapevtsko obravnavo,
- svetujejo trenutno optimalne, še dopustne delovne obremenitve,
- sodelujejo z delodajalcem, med seboj in svetovalcem za VZD,
- kontrolirajo stanje in vodijo zdravljenje,
- predlagajo ekspertno obravnavo pri neuspešni obravnavi BSK.

NOSILCI – KDO LAHKO ŠE POMAGA PRI OBRAVNAVNI BSK

- **Svetovalci za VZD – „case manager“: urejajo socialne težave, posredniki, podporniki...**
- **Družina, partner – podpora, pomoč,...**
- **Sodelavci, kolegi...**
- **Strokovne ustanove...**
- **....**

SMERNICE ZA OBRAVNAVO BSK

- **NOSILCI:** delojemalec, delodajalec, terapevt(i)
- **KORAKI:** asimptomatsko obdobje,
bolečina do 1 tedna, pogovor,
zdravljenje,
bolniški stalež,
vrnitev na delo,
simptomi 4-12 tednov,
simptomi, ki vplivajo na delazmožnost 4-12 tednov
simptomi, ki vplivajo na delazmožnost po 4-12 tednih

I.,II. KORAK: ASIMPTOMATSKA OBDODBJA, BOLEČINA DO 1 TEDNA

ZAPOSLENI:

- sodeluje pri zagotavljanju VZD,
- upošteva strategije in navodila za varno delo;
- razgovor z delodajalcem oz. težavah
- je aktiven, pp prilagaja svoje aktivnosti,
- poišče strokovni nasvet: IOZ, MDPŠ...
- enostavni protibolečinski ukrepi: analgetiki, TENS...

I.,II. KORAK: ASIMPTOMATSKA OBDOBJA, BOLEČINA DO 1 TEDNA

DELODAJALEC:

- ima izdelano politiko VZD,
- zagotavlja VZD: ugotavlja, kontrolira tveganja, educira...,
- zaposlene spodbuja k zgodnjem javljanju težav na DM,
- promovira kulturo pripadnosti in predanosti delu,
- omogoča rehabilitacijo tudi na delovnem mestu,
- spremlja zdravstvene težave zaposlenih (statistika),
- odkriva morebitne organizacijske ovire za rehabilitacijo,

I.,II. KORAK: ASIMPTOMATSKA OBDOBJA, BOLEČINA DO 1 TEDNA

TERAPEVT(I)

- **promocija zdravja na delovnem mestu.**

III.,IV. KORAK: BOLEČINA VEČ KOT 1 TEDEN, ZDRAVLJENJE

ZAPOSLENI:

- obvešča delodajalca, kadar BSK vpliva na delo in VPD,
- obvešča delovodjo, katerih opravil ne zmore,
- pogovarja se s svetovalcem VZD glede dela(DM),
- poskuša ostati telesno in delovno aktiven,
- sledi navodilom terapevta glede aktivnosti in počitka.

III.,IV. KORAK: BOLEČINA VEČ KOT 1 TEDEN, ZDRAVLJENJE

DELODAJALEC:

- aktivira sistem/načrt obvladovanja BSK,
- razmisli o delovnih, zdravstvenih potrebah delavca, da bi lahko ostal na DM,
- išče primerno delo in dopustno časovno obremenitev,
- določi osebo, ki vzdržuje kontakt in vodi primer.

III.,IV. KORAK: BOLEČINA VEČ KOT 1 TEDEN, ZDRAVLJENJE

TERAPEVT(I):

- dosegljivost za nasvet in zdravljenje,
- preveriti/izključiti „red, yellow flags“,
- spodbujati delovno aktivnost,
- pogovor o predvidenem poteku in zdravljenju,
- **svetovati delodajalcu/delavcu o delovnih obremenitvah in priporočeni telesni aktivnosti**

V. KORAK: BOLNIŠKA ODSOTNOST

ZAPOSLENI:

- telesno aktiven,
- se nauči tehnike za samoobvladovanje BSK
- **vzdržuje stik z delovnim mestom: sodelavci, delom...,**
- se udeležuje delovnih srečanj, prireditev,
- seznanja se z načrtom vrnitve na delo,
- se pogovarja s svetovalcem za VZD o vrnitvi na delo,

V. KORAK: BOLNIŠKA ODSOTNOST

DELODAJALEC:

- soglaša z načrtom vrnitve na delo,
- pridobi mnenje medicine dela v konkretnem primeru,
- vzdržuje kontakt z delavcem in medicino dela,
- se pogovarja z delavcem o začasnem delu,
- pp prilagaja delo/delovno mesto.

V.KORAK: BOLNIŠKA ODSOTNOST

TERAPEVT(I):

- spodbuja aktivnost delavca,
- kontrolira stanje in pp organ. specialistično obravnavo,
- išče morebitne ovire za vrnitev na DM (yellow flags),
- **sodeluje pri vrnitvi na delo.**

VI. KORAK: VRNITEV NA DELOVNO MESTO

ZAPOSLENI:

- postopno večanje časovne obremenitve,
- vzdrževanje običajnih delovnih obremenitev,
- pogovor z delodajalcem o napredku.

VI. KORAK: VRNITEV NA DELOVNO MESTO

DELODAJALEC:

- Implementacija načrta postopnega vračanja na delo,
- Komunikacija z medicino dela – pp,
- Spremljanje napredka delavca pri vračanju na delo,

VI. KORAK: VRNITEV NA DELOVNO MESTO

TERAPEVT(I):

- Redne kontrole,
- Spodbujanje aktivnosti,
- **Zaznavanje/reševanje morebitnih ovir/težav pri vračanju na delo.**

PERSISTIRANJE SIMPTOMOV, KI VPLIVAJO NA ZMOŽNOST
ZA DELO – 4 DO 12 tednov

VII. KORAK: PERSISTIRANJE SIMPTOMOV, KI VPLIVAJO NA ZMOŽNOST ZA DELO – 4 DO 12 tednov

ZAPOSLENI:

- **Pogovor z delovodjem, katera dela-naloge še težko/ne more opravljati,**
- **Razmislek o drugih možnostih poklicnega dela,**
- **Neučinkovite terapevtske ukrepe prekiniti/zamenjati z učinkovitim tretmajem,**

VII. KORAK: PERSISTIRANJE SIMPTOMOV, KI VPLIVAJO NA ZMOŽNOST ZA DELO – 4 DO 12 tednov

DELODAJALEC:

- Sestanek vseh „strank“ – diskusija o možnih opcijah zaposlitve,
- Začasno zagotoviti drugo delovno opremo/delovno mesto,
- občasno kontrolirati/preverjati učinke – primernost ukrepov.

VII. KORAK: PERSISTIRANJE SIMPTOMOV BSK, KI VPLIVAJO NA ZMOŽNOST ZA DELO – 4 DO 12 tednov

TERAPEVT(I):

- **intenzivirati poskuse vračanja na delovno mesto,**
- **prekiniti neučinkovite terapevtske ukrepe,**
- **sodelovati z MD in svetovalcem za VZD.**

VIII. KORAK: PERSISTIRANJE SIMPTOMOV BSK, KI VPLIVAJO NA ZMOŽNOST ZA DELO – >12 TEDNOV

ZAPOSLENI:

- razmislek o pogajanjih za spremembo opisa dela/nalog,
- razmislek o preostalih drugih spretnostih in sposobnostih,
- učenje novih del in opravil .

VIII. KORAK: PERSISTIRANJE SIMPTOMOV BSK, KI VPLIVAJO NA ZMOŽNOST ZA DELO – >12 TEDNOV

DELODAJALEC:

- Zagotovi prilagojeno delo oz. delovno mesto,
- Razmisli od možnosti do- oz. prekvalifikacije.

VIII. KORAK: PERSISTIRANJE SIMPTOMOV BSK, KI VPLIVAJO NA ZMOŽNOST ZA DELO – >12 TEDNOV

TERAPEVT(I):

- Zagotavlja simptomatsko zdravljenje,
- Spodbuja uporabo tehnik samoobvladovanja BSK,
- Spodbuja poskuse ponovne zaposlitve,
- Svetuje glede zmožnosti za delo.

SPREMEMBA(E)

PREDLOGI

- **dialog**
- **sodelovanje**
- **model obravnave:** kot ideja, kot primer dobre prakse in ne nazadnje tudi kot spodbuda

